

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Irena Lipowicz

Warszawa, 7. IV. 2014

L.816.5.2014.KWŻ

Pan
Władysław Kosiniak-Kamysz
Minister Pracy i Polityki
Spółecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze

Przemoc wobec kobiet jest naruszeniem godności i podstawowych praw człowieka – prawa do życia i zdrowia, do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego oraz stanowi naruszenie zakazu niehumanitarnego i poniżającego traktowania. **Stanowi ona formę dyskryminacji ze względu na płeć**, której przyczyną jest przekonanie sprawców o stereotypowo drugorzędnej roli kobiet. Należy podkreślić, że przemoc na tle płciowym stosowana jest wobec kobiet i dziewcząt w przeważającej mierze przez mężczyzn, zazwyczaj członków rodziny, partnerów, byłych partnerów, w szczególności w trakcie czy krótko po separacji. Sytuacja ta odzwierciedla i umacnia nierówności między mężczyznami a kobietami, a także narusza zdrowie, godność, bezpieczeństwo i autonomię osób dotkniętych przemocą. Z uwagi na występowanie zjawiska dyskryminacji wielokrotnej, czyli nierównego traktowania ze względu na więcej niż jedną cechę osobistą, szczególnie narażone na przemoc są kobiety starsze i kobiety z niepełnosprawnościami.

Skuteczne przeciwdziałanie przemocy uwarunkowane jest zapewnieniem rzeczywistej równości płci. W „Strategii na rzecz równości kobiet i mężczyzn na lata 2010-2015” również Komisja Europejska podkreśliła, że przemoc na tle płciowym jest jednym z najważniejszych problemów do rozwiązania na drodze do osiągnięcia tego celu. Już Konwencja ONZ w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet,

ratyfikowana przez Polskę 18 lipca 1980 r., zwraca uwagę na szczególną rolę zmiany społecznych i kulturowych wzorców zachowania mężczyzn i kobiet w celu likwidacji przesądów i zwyczajów lub innych praktyk, opierających się na niższości lub wyższości jednej z płci albo na stereotypowych rolach mężczyzny i kobiety. Temat ten jest szczególnie aktualny w świetle podpisanej przez Polskę w grudniu 2012 roku i przygotowywanej do ratyfikacji Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (dalej: Konwencja o zapobieganiu przemocy wobec kobiet lub Konwencja), wyników kontroli Najwyższej Izby Kontroli na temat skuteczności realizacji zadań administracji publicznej wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹, do których odwołałam się w wystąpieniu do Pana Ministra z dnia 23 września 2013 r. (ozn.: RPO-747923-III/13), oraz opublikowanych w dniu 5 marca br. wyników badania Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) dotyczącego przemocy wobec kobiet, które ujawniło skalę nadużyć wobec kobiet w domu, pracy, miejscach publicznych i Internecie. Na wagę problemu wskazuje także rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 25 lutego br. zawierająca zalecenia dla Komisji w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet (2013/2004(INL)).

Mając powyższe na względzie **pragnę uprzejmie zwrócić uwagę Pana Ministra na raport Rzecznika Praw Obywatelskich z serii Zasada równego traktowania. Prawo i praktyka pt. „Przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet, w tym kobiet starszych i kobiet z niepełnosprawnościami”** (Biuletyn RPO. Źródła 2013, nr 7). Przygotowując niniejszy raport przeprowadzono badania oraz korzystano z różnorodnych materiałów i źródeł. Wykorzystano wyniki badań, zarówno ilościowych, jak i jakościowych, które analizowały różne aspekty zjawiska przemocy wobec kobiet, w tym kobiet starszych oraz kobiet z niepełnosprawnościami, oraz badań przeprowadzonych na zlecenie Rzecznika Praw Obywatelskich jako niezależnego organu do spraw równego traktowania. Przedmiotem badań przeprowadzonych na zlecenie Rzecznika było zjawisko przemocy w rodzinie, dotyczące w szczególności kobiet z niepełnosprawnością oraz starszych, tj. w wieku powyżej 65 roku życia, oraz znajomość rozwiązań prawnych dotyczących pomocy ofiarom przemocy przez członków zespołów interdyscyplinarnych.

---

¹ Ustawa z 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 ze zm., dalej: u.p.p.r.).

Przedstawiane opracowanie Rzecznika obrazuje między innymi, jak **wciąż niewystarczająca jest wiedza pracowników służb zajmujących się zapobieganiem i zwalczaniem przemocy wobec kobiet**. W świetle badań przedstawiciele służb tworzących zespoły interdyscyplinarne, do których obowiązków należy przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, mają braki w wiedzy dotyczącej procedur i przepisów prawnych związanych z udzielaniem pomocy kobietom. **Stanowi to istotny problem, zwłaszcza w kontekście relatywnie niewielkiej liczby ofiar, które decydują się na zgłoszenie faktu przemocy**. Oznacza to, że w wielu przypadkach, mimo stwierdzenia stosowania przemocy ze względu na płeć lub przemocy domowej, funkcjonariusze służb nie podejmują działań niezbędnych dla wszczęcia postępowania karnego. Problem ten **w sposób szczególny dotyka kobiet starszych i kobiet z niepełnosprawnościami, które jeszcze rzadziej niż inne ofiary zgłaszają fakt stosowania przemocy**.

Polityka państwa w obszarze zapobiegania i zwalczania przemocy ze względu na płeć

Negatywne stereotypy utrwalają przekonanie o drugorzędnej roli kobiet w rodzinie i społeczeństwie, obciążają je odpowiedzialnością za przemoc lub ukazują przemoc domową jako prywatną sprawę rodziny, usprawiedliwiając sprawców tej przemocy. **Niezbędne jest zatem powiązanie wszystkich działań państwa mających na celu przeciwdziałanie negatywnym stereotypom z polityką zapobiegania i zwalczania zjawiska przemocy, do której dochodzi nie tylko w życiu prywatnym, ale i publicznym, co podkreślają przywołane wcześniej dokumenty międzynarodowe**.

Konwencja o zapobieganiu przemocy wobec kobiet zobowiązuje do przyjęcia i wdrożenia krajowej polityki mającej na celu zapobieganie i zwalczanie wszelkich form przemocy ze względu na płeć, uwzględniającej działania agencji rządowych, władz krajowych, regionalnych i lokalnych, krajowych instytucji praw człowieka i partnerów społecznych. W uzasadnieniu wniosku o wyrażenie zgody na podpisanie przez Rzeczpospolitą Polską Konwencji wskazano na Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (dalej: KPPPwR) oraz rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”, a także na Zespół Monitorujący ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, jako elementy polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz innym formom przemocy. Jednakże wskazane **programy dotyczą jedynie**

przemocy domowej, tymczasem przemoc występuje również w innych sferach – zawodowej, publicznej i w Internecie.

Nie ulega wątpliwości, że **przemoc ze względu na płeć nie ogranicza się do przemocy domowej.** Tymczasem w polskim systemie prawnym skoncentrowano się na przeciwdziałaniu i zwalczaniu przemocy domowej, która jest jedną z identyfikowanych form przemocy ze względu na płeć. System przeciwdziałania przemocy domowej charakteryzuje się przy tym szczególną optyką, dając prymat ochronie rodziny, nie zaś kobiet, jako grupie szczególnie narażonej na przemoc. Zgodnie z definicją zawartą w u.p.p.r., ustawa nie odnosi się też do byłych partnerów, co dodatkowo zawęża definicję przemocy w sposób nieuprawniony. Nie uwzględnia się również specyfiki kontaktu z kobietami starszymi i niepełnosprawnymi jako ofiarami przemocy. W tym zakresie uwypukla się także inny problem systemowy – braku prawnej definicji pojęcia „dyskryminacji wielokrotnej” i środków ochrony ofiar tej formy dyskryminacji.

Kobiety starsze oraz kobiety z niepełnosprawnościami, pomimo że znajdują się w grupie szczególnie narażonej na przemoc, w tym przemoc domową, nie są traktowane priorytetowo. Jak wynika z badań przeprowadzonych na zlecenie Rzecznika oraz innych dostępnych źródeł wiedzy o skali przemocy wobec kobiet w Polsce, **zjawisko przemocy wobec kobiet starszych i niepełnosprawnych jest niedostrzegane, trudne do wykrycia oraz zbadane w niewielkim tylko obszarze.** Kobiety starsze i kobiety z niepełnosprawnościami mają utrudniony dostęp do pomocy, a często brak jest jakiegokolwiek dostępu do pomocy, zarówno prawnej, jak i psychologicznej. Przeszkodą w udzielaniu im pomocy są szczególne wymogi co do sposobu komunikacji, a także fizyczna niedostępność siedzib instytucji pomocowych. Z tego powodu kobiety starsze i kobiety z niepełnosprawnościami częściej niż inne kobiety podlegają ryzyku przemocy, naruszania ich nietykalności osobistej, znieważania, opuszczenia lub zaniechania, znęcania się i wykorzystywania w środowisku rodzinnym i poza nim. Dodatkowym czynnikiem, jaki należy uwzględnić jest kwestia nastawienia tych kobiet, które nie zgłaszają przypadków przemocy domowej w przekonaniu, że niemożliwe jest usamodzielnienie się i znalezienie mieszkania. Częściej niż w przypadku innych kobiet przemoc jest dla nich prywatną sprawą rodziny i bardziej obawiają się samotności, nie wyobrażają sobie

samodzielnego życia (np. matki dorosłych dzieci zmagających się z uzależnieniem od alkoholu).

Posiadając tę wiedzę należy opracować i wdrożyć odpowiadające na te potrzeby rozwiązania zapobiegające przemocy oraz umożliwiające skuteczne wyjście z opresyjnej sytuacji w przypadku jej wystąpienia, a także zapewniające ochronę osoby pokrzywdzonej, ale też skuteczne ściganie i ukaranie sprawcy. Przygotowywane programy i działania, w tym legislacyjne, powinny uwzględniać potrzeby osób o szczególnych potrzebach.

Kobiety z niepełnosprawnościami

Kobiety z niepełnosprawnościami są trzykrotnie bardziej narażone na przemoc niż kobiety pełnosprawne². Jednocześnie narażone są na dyskryminację wielokrotną (z powodu płci, pochodzenia etnicznego, wieku i niepełnosprawności) oraz ubóstwo i wykluczenie społeczne. W życiu kobiet z niepełnosprawnościami przemoc jest nie tylko częstym zjawiskiem, lecz nierzadko bywa wręcz przyczyną ich niepełnosprawności. Z badań wynika, że blisko 80% kobiet z niepełnosprawnościami pada ofiarą przemocy psychicznej i fizycznej³.

Jak wskazują badania powodem braku zgłoszenia przypadków przemocy skierowanych przeciwko kobietom z niepełnosprawnościami jest m.in. wykluczenie w wyniku pobytu w instytucjach opieki, uzależnienie od innych osób, ubezwłasnowolnienie, brak dostępu do urządzeń ułatwiających poruszanie się, czy wreszcie strach przed utratą koniecznego wsparcia i opieki i przed umieszczeniem w instytucjach opieki. Ponadto organizacje pomocowe są niedostępne, nie oferują wsparcia dostosowanego do szczególnych potrzeb, np. wynikających z ograniczeń ruchowych. Z tych też względów kobiety z niepełnosprawnościami rzadko szukają pomocy. W związku z tym pracownicy takich ośrodków nie są świadomi szczególnego charakteru zjawiska przemocy w tej grupie kobiet, pozostając w przeświadczeniu, że pomocy mogą im udzielić organizacje zajmujące się prawami osób z niepełnosprawnościami.

---

²Art. 6 rezolucji Parlamentu Europejskiego z 26 kwietnia 2007 r. w sprawie sytuacji kobiet niepełnosprawnych w Unii Europejskiej P6_TA(2007)0160.

³Preambuła lit. i Rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 26 kwietnia 2007 r. w sprawie sytuacji kobiet niepełnosprawnych w Unii Europejskiej P6_TA(2007)0160.

Izolacja kobiet z niepełnosprawnościami, zamknięcie ich w domu, może powodować ich niską świadomość i brak wiedzy o tym, czym jest przemoc i jak uzyskać pomoc. Należy zwłaszcza zwrócić uwagę na sytuację kobiet z niepełnosprawnością intelektualną, które mogą nie zdawać sobie sprawy z tego, że znajdują się w sytuacji przemocowej. Problem przemocy wobec kobiet z niepełnosprawnościami jest niewidoczny także dlatego, że kobiety z niepełnosprawnościami kierują się subiektywnym przekonaniem, iż zasłużyły na to, co ich spotkało. Nierzadko są one niesamodzielne finansowo, uzależnione od sprawcy, który jest jednocześnie osobą wspierającą przy wykonywaniu codziennych czynności, czy poprzez zapewnienie mieszkania.

Kobiety starsze

W kwietniu 2002 roku w Madrycie państwa członkowskie ONZ przyjęły Plan Działania w kwestii starzenia się społeczeństw, w którym podkreśla się wagę zapobiegania problemowi przemocy wobec osób starszych i wskazuje, że ochrona osób starszych przed przemocą należy do uniwersalnych praw człowieka. **Nadużycia wobec osób starszych są obecnie międzynarodowo powszechnie uznawane za naruszenie praw człowieka.**

Aby w pełni zrozumieć zjawisko przemocy wobec osób starszych należy uwzględnić kulturowy kontekst jego występowania, różnice związane z postrzeganiem ról damsko-męskich w danej społeczności oraz te grupy osób starszych, które w szczególny sposób narażone są na przemoc, np. osoby w bardzo podeszłym wieku (powyżej 80 lat), z upośledzeniem funkcjonalnym, kobiety czy osoby niezamożne. Z uwagi na fakt, iż w większości społeczeństw to kobiety żyją dłużej niż mężczyźni, w populacji osób w bardzo podeszłym wieku stosunek kobiet do mężczyzn osiąga wartość 2:1. W związku z tym, gdy mówimy o przemocy wobec osób starszych odnosimy się w przeważającej mierze do starszych kobiet.

Tworząc i realizując programy przeciwdziałania przemocy należy uwzględnić, że tylko niewielka grupa starszych wiekiem kobiet szuka pomocy, są one w mniejszym stopniu świadome istnienia systemów wsparcia i w mniejszym stopniu zdolne do dotarcia do nich niż młodsze kobiety. Służby mające nieść pomoc osobom dotkniętym problemem przemocy powinny dysponować szczególnymi mechanizmami pomocy tej specyficznej grupie, jak też być dobrze przygotowane do pracy z nimi. Dotychczasowe doświadczenia personelu, jak

też samych ofiar wskazują, iż starsze kobiety, będące ofiarami przemocy, potrzebują więcej uwagi i aktywizujących je form wsparcia niż kobiety młodsze. Takie same działania, jakie są podejmowane w stosunku do osób młodszych, nie przynoszą jednakowych efektów w przypadku pracy z kobietami starszymi⁴.

Statystyki i badania

Konwencja o zapobieganiu przemocy wobec kobiet w art. 11 nakłada na Państwa-Strony obowiązek gromadzenia istotnych danych statystycznych na temat przypadków wszelkich form przemocy objętych zakresem Konwencji oraz wspierania badań w tym obszarze w celu zbadania ich przyczyn źródłowych i skutków, liczby przypadków, wskaźników karalności, jak również skuteczności środków zastosowanych dla wdrożenia postanowień Konwencji. Strony mają podejmować regularne badania ludności służące ocenie skali i tendencji w stosowaniu wszelkich form przemocy. Gromadzone **dane** o ofiarach i sprawcach **powinny być powszechnie dostępne i uwzględniać** co najmniej **płeć, wiek, typ przemocy, związek ofiary ze sprawcą, lokalizację i inne czynniki uznane przez państwo za istotne, takie jak niepełnosprawność**. Podkreśla się, że **gromadzenie i udostępnianie tego rodzaju danych zachęca ofiary i świadków do zgłaszania przypadków przemocy**.

Obecnie statystyki udostępniane przez Ministerstwo Sprawiedliwości obejmują dane liczbowe dotyczące przestępstw popełnionych wobec członków rodziny, przestępstw o charakterze seksualnym i orzecznictwo sądów w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie. Natomiast statystyki policyjne obejmują liczbę wypełnionych formularzy „Niebieska Karta” w podziale na płeć ofiar i sprawców przemocy oraz uwzględniają osoby małoletnie (bez podziału na płeć).

Rzeczywista skala przemocy wobec kobiet, w szczególności kobiet starszych i niepełnosprawnych, jest zatem nieznaną. Wobec niedostatków aktualnie prowadzonych statystyk publicznych istnieje konieczność odpowiedniego uzupełnienia zakresu gromadzonych danych. Dlatego też z zadowoleniem przyjęłam, iż projekt

---

⁴ Badania dotyczące przemocy wobec starszych kobiet ze strony męża/partnera życiowego prowadzone w ramach projektów IPVoW i Mind the Gap w 8 instytucjach z 7 krajów (Niemiec, Austrii, Węgier, Polski, Portugalii, Wielkiej Brytanii, Izraela) w ramach dwuletniego (styczeń 2009 – grudzień 2010) międzynarodowego projektu z programu DAPHNE III.

KPPPwR na lata 2014-2020 rozszerza zakres zbieranych przez realizatorów Programu danych statystycznych, które mają uwzględniać płeć, wiek i niepełnosprawność ofiar oraz płeć sprawców przemocy. Jednakże w dalszym ciągu dane dotyczyć mają tylko przestępstw popełnionych wobec członków rodziny i uwzględniają płeć dzieci tylko w niektórych aspektach⁵. Ponadto trzeba pamiętać, że **przemoc może występować w różnych sferach życia, zarówno zawodowego, jak i prywatnego oraz przybierać różne formy, takie jak przemoc fizyczna, psychiczna, seksualna czy ekonomiczna**, co również powinno być uwzględnione przy gromadzeniu danych statystycznych.

Należy także **zintensyfikować działania analityczno-badawcze**. Zjawisko przemocy wobec kobiet w Polsce oraz kosztów tej przemocy jest bowiem wciąż niewystarczająco zbadane. Prowadzone badania dotyczące problemu przemocy w rodzinie są ograniczone, nie uwzględniają specyficznego problemu przemocy ze względu na płeć, na którą kobiety narażone są również poza środowiskiem rodzinnym.

Zalecenia

Uwzględniając poczynione ustalenia, w mojej ocenie, jako Rzecznika Praw Obywatelskich – organu pełniącego także funkcje niezależnego organu ds. równego traktowania, do chwili obecnej nie powstała spójna, dalekosiężna polityka państwa w obszarze zapobiegania i zwalczania przemocy ze względu na płeć, uwzględniająca odpowiednio czynnik wieku i niepełnosprawności. Ażeby skonstruować skuteczną politykę przeciwdziałania przemocy wobec kobiet, w tym starszych i z niepełnosprawnościami, **niezbędna jest przede wszystkim zmiana podejścia – do konstruowania polityk antyprzemocowych, gromadzenia i analizowania danych, przeprowadzania badań**.

Dotychczas system przeciwdziałania przemocy w rodzinie nie tylko nie uwzględniał specyficznej sytuacji kobiet z grup o szczególnych potrzebach, ale całkowicie pomijał je przy gromadzeniu danych i budowaniu statystyk na temat zjawiska przemocy. Tymczasem gruntowna wiedza na temat przyczyn, charakteru i skali zjawiska przemocy wobec kobiet

---

⁵ Płeć dzieci ma być uwzględniana tylko w odniesieniu do danych dotyczących liczby dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie (s. 96 projektu KPPPwR) oraz liczby dzieci przesłuchanych w przyjaznych pokojach przesłuchań (s. 105 projektu KPPPwR).

starszych i niepełnosprawnych jest niezbędna dla opracowania programu wsparcia ofiar, uwzględniającego ich szczególną sytuację.

Badania zjawiska przemocy wobec kobiet powinny mieć charakter cykliczny i nie mogą ograniczać się jedynie do problemu przemocy domowej. W celu zwiększenia efektywności działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet niezbędna jest regularna kontrola skuteczności środków prawnych ustanowionych w celu eliminacji tego zjawiska, w tym zbadanie przyczyn orzekania relatywnie łagodnych kar za przestępstwa seksualne. Na tej podstawie, a także w oparciu o prowadzone cyklicznie badania i analizy, konieczne jest publikowanie danych na temat skali i charakteru zjawiska przemocy wobec kobiet, również starszych i z niepełnosprawnościami.

W obowiązujących aktach prawnych i innych dokumentach programowych dotyczących zapobiegania i zwalczania przemocy należy uwzględnić specyfikę przemocy ze względu na płeć, wiek i niepełnosprawność, również zgodnie z celami szczegółowymi Obszaru III 1.4, 2.2 oraz 3.1 Krajowego Programu Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2013-2016 (dalej: KPDnRT).

Definicja „przemocy w rodzinie”, zawarta w u.p.p.r. wymaga poszerzenia tak, aby dotyczyła ona również aktów przemocy dokonanych przez byłych partnerów. W konsekwencji należy uznać, że do przemocy w rodzinie dochodzi również w sytuacji, gdy kobieta i mężczyzna już ze sobą nie mieszkają. W formularzu „Niebieska Karta” należy w sposób wyraźny wyodrębnić takie kategorie jak niepełnosprawność czy podeszły wiek ofiary przemocy.

Niezbędne jest zapewnienie prawnych środków ochrony również w przypadku stosowania przemocy na uczelniach, w szkołach czy w działalności sportowej kobiet i dziewcząt, a także w sytuacjach, które nie dotyczą stosunku pracy, a dochodzi w nich do mobbingu, molestowania lub molestowania seksualnego. W celu zwiększenia ochrony kobiet starszych i kobiet z niepełnosprawnościami szczególne środki ochrony prawnej powinny być zapewnione w sytuacji stosowania przemocy także w domach pomocy społecznej i innych instytucjach opiekuńczo-rehabilitacyjno-leczniczych.

Samorządowe programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie powinny być konstruowane w oparciu o KPPPwR, co nie było do tej pory praktyką. Równocześnie należy zabezpieczyć środki na realizację tych programów, ich ewaluację oraz doskonalenie umiejętności w ich tworzeniu i realizacji. Dużą wartością dla instytucji publicznych w tworzeniu polityki przeciwdziałania przemocy ze względu na płeć są doświadczenia organizacji pozarządowych, których rolę w tym procesie należy zwiększyć.

Programy wsparcia ofiar przemocy, w tym przemocy domowej, powinny uwzględniać specyficzne potrzeby kobiet starszych i kobiet z niepełnosprawnościami. Urzędnicy, przedstawiciele służb oraz organizacji pozarządowych pracujący z ofiarami przemocy powinni odbyć specjalne szkolenie dotyczące specyfiki pracy z osobami niepełnosprawnymi oraz osobami w podeszłym wieku. Szkolenia dla członków służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy ze względu na płeć wskazane w pkt 4 projektu KPPPwR powinny uwzględniać także informacje na temat mechanizmu stosowania przemocy i stereotypów związanych ze stosowaniem przemocy domowej, środków prawnych i dostępnych form pomocy dla kobiet, w tym kobiet starszych i kobiet z niepełnosprawnościami.

W celu zapewnienia pełnego wykonywania postanowień art. 13 Konwencji realizowane **programy na rzecz podnoszenia świadomości** powinny podejmować takie zagadnienia jak przemoc ekonomiczna, która zawarta jest również w celu 1.3 Obszaru III KPDnRT, przemoc w związkach, które się rozpadły, a także upowszechniające zagadnienia przeciwdziałania przemocy uwzględniające uwarunkowania kulturowe tego zjawiska. Niezwykle istotne jest, aby zaplanowane w pkt 1 KPPPwR oraz wskazane w celu 1.4 Obszaru III KPDnRT **kampanie społeczne i edukacyjne** uwrażliwiały społeczeństwo na problem przemocy wobec kobiet jako przejawu nierównego traktowania ze względu na płeć i pogwałcenia podstawowych praw człowieka, zwracając każdorazowo uwagę na specyficzne problemy grup wrażliwych, jak kobiety starsze i z niepełnosprawnościami.

Na pilną potrzebę prowadzenia akcji świadomościowych, informujących o różnych zachowaniach, które oceniamy jako niedopuszczalną przemoc – fizyczną, psychiczną,

ekonomiczną – wskazują również wyniki badań FRA⁶, według których przemocy miało doświadczyć 19% spośród ankietowanych Polek, co jest wskaźnikiem najniższym wśród państw członkowskich Unii Europejskiej. Moim zdaniem wyniku tego nie należy interpretować w ten sposób, że skala problemu przemocy w naszym kraju jest relatywnie niewielka. Autorzy raportu FRA wyjaśniają, że różnice między wynikami uzyskanymi w poszczególnych państwach wynikają między innymi z poziomu społecznego przyzwolenia na dzielenie się z innymi osobami, w tym również z ankietarami, informacjami o doświadczanej przemocy. **Istnieje również korelacja pomiędzy poziomem równouprawnienia płci a liczbą ujawnianych przypadków przemocy wobec kobiet** – w społeczeństwach o wyższym poziomie równouprawnienia akty przemocy wobec kobiet częściej spotykają się z otwartą reakcją i potępieniem, a świadomość praw ofiar wpływa pozytywnie na chęć mówienia o incydentach.

Należy podzielić też rekomendację FRA podkreślającą, że kampanie oraz działania podejmowane w odpowiedzi na zjawisko przemocy muszą być adresowane zarówno do kobiet, jak i do mężczyzn. Ponadto należy zapewnić aktywne zaangażowanie mężczyzn w inicjatywy ukazujące, w jaki sposób niektórzy mężczyźni stosują przemoc wobec kobiet. **Przeprowadzenie ogólnopolskiej kampanii społecznej na temat zjawiska przemocy i sposobów jej zapobiegania jest ogromnym wyzwaniem, którego nie można dłużej nie podejmować.** W związku z tym liczę, że uda się z powodzeniem zrealizować przyjęte w tym zakresie założenia na 2014 rok (pkt 5 celu 1.4 Obszaru III KPDnRT).

Na zakończenie należy podkreślić, że zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka⁷ **niezdolność państwa do ochrony kobiet przed przemocą w rodzinie narusza ich prawo do równej ochrony prawnej.** Trybunał podkreślił jednocześnie, że ofiary przemocy domowej są szczególnie narażone na pokrzywdzenie. Dlatego **należy oczekiwać aktywnego działania państwa na rzecz ich ochrony.**

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 1, art. 16 ust. 2 pkt 1 oraz art. 17b pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o *Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147, ze zm.), przekazuję Panu Ministrowi powyższe zalecenia

⁶ Violence against women - an EU wide survey, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results_en.pdf

⁷ Wyrok z dnia 28 maja 2013r., skarga nr 3564/11 (sprawa X i inni przeciwko Austrii) oraz z dnia 16 lipca 2013 r., skarga nr 74839/10 (Mudric przeciwko Republice Mołdawii).

i wnioski z uprzejmą prośbą o ustosunkowanie się do nich, a także udzielenie informacji, czy rozważane jest podjęcie odpowiednich zmian legislacyjnych lub administracyjnych w dziedzinie zapobiegania, zwalczania i analizowania zjawiska przemocy, uwzględniających specyfikę przemocy ze względu na płeć, w tym szczególne potrzeby kobiet starszych i kobiet z niepełnosprawnościami.

Będę także wdzięczna za poinformowanie o wynikach badania opinii, przekonaniach i postaw osób pracujących w instytucjach działających na rzecz zwalczania przemocy, które zgodnie z harmonogramem działań celu szczegółowego 2.1 Obszaru III KPDnRT miały zostać przeprowadzone w 2013 roku oraz czy w planowanych badaniach na temat przemocy wobec kobiet uwzględnione zostaną kwestie ich wieku i niepełnosprawności.

Załącznik:1

Z powrotem

Do wiadomości:

Pani Agnieszka Kozłowska-Rajewicz
Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
Al. Ujazdowskie 1/3
00-583 Warszawa